

การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

THE GUIDELINES DEVELOPMENT OF HEALTH PROMOTION SCHOOL PROCESS FOR
SCHOOL UNDER THE OFFICE OF BUENGKAN EDUCATIONAL SERVICE AREA

11

สถาพร ชัยคินี่*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ 2) พัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 105 คน ครูจำนวน 105 คน และ ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทาง การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ศึกษาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษา โดยการศึกษาจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอนามัยโรงเรียน จาก 3 โรงเรียน รวม จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แล้วนำแนวทางที่ได้ประเมินโดย ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบประเมินคู่มือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.50$ S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง 7 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย ($\bar{x} = 3.66$ S.D. = 0.73) ลำดับที่ 2 ด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ ($\bar{x} = 3.51$ S.D. = 0.68) และลำดับที่ 3 ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ ($\bar{x} = 3.50$ S.D. = 0.76)

สภาพที่พึงประสงค์ ในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$ S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านบริการอนามัยโรงเรียน ($\bar{x} = 4.69$ S.D. = 0.63) ลำดับที่ 2 ด้านสุขภาพในโรงเรียน ($\bar{x} = 4.65$ S.D. = 0.64) และลำดับที่ 3 ด้านนโยบายของโรงเรียนและด้านการบริหารจัดการในโรงเรียนและด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ ($\bar{x} = 4.62$ S.D. = 0.66)

2. การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ควรดำเนินการดังนี้ เชิญชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมสุขภาพ มีการระบุช่วงเวลานิเทศติดตามโครงการส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนติดต่อประสานงานกับโรงพยาบาลเพื่อให้โรงเรียนของตนเป็นศูนย์ตรวจสุขภาพ จัดป้ายนิเทศเพื่อให้ความรู้ด้านสุขภาพและจัดประกวดโครงงานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ บูรณาการทักษะด้านสุขภาพไว้ในหลักสูตรของโรงเรียน โรงเรียนกำหนดนโยบายให้ครอบคลุมประเด็นทุกประเด็นที่กรมอนามัยกำหนด โรงเรียนทำการประกาศนโยบายในรูปแบบต่าง ๆ ชุมชนร่วมกันระดมทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนประชาสัมพันธ์การดำเนินงานเป็นระยะ ผู้รับผิดชอบประเมินสิ่งแวดล้อมทุกปีการศึกษา วิเคราะห์สภาพปัญหาและหาแนวทางแก้ไขพัฒนาตามผลการ

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ประเมิน กำหนดเขตห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบบริเวณโรงเรียน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจิต และจัดให้มีจิตแพทย์จากกรมส่งเสริมสุขภาพจิต เข้ามาให้คำปรึกษา โรงเรียนตั้งงบประมาณเพื่อจัดหาและบำรุงอุปกรณ์กีฬาและสถานที่ออกกำลังกาย โดยอุปกรณ์และสถานที่สำหรับออกกำลังกายจัดให้เหมาะสมกับแต่ละประเภทชนิดกีฬาควรให้ครูแนะนำวิธีการทดสอบสมรรถภาพทางกายที่ถูกต้อง ครูสังเกตและติดตามพัฒนาการ นักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ พร้อมหาวิธีแก้ปัญหา

คำสำคัญ: โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

ABSTRACT

The purposes of this study were : 1) to study the current condition and the desirable condition of health promotion school under the office of Buengkan Educational Service Area 2) to develop the guidelines of health promotion school under the office of Buengkan Educational Service Area. The study was divided into two phases. The first phase was to study the current condition and the desirable condition of health promotion school under the office of Buengkan Educational Service Area. The sample consisted of 210 people, included 105 school administrators and 105 teachers. In addition, the second phase was the guidelines development of health promotion school under the office of Buengkan Educational Service Area. To study the guidelines progress of health promotion school which had Best Practice. Informants were 3 school administrators and 3 healthy teachers, from 3 schools. The instruments used were interview guides. Informants were 5 professionals by focusing group discussion. The instruments used included group discussion guides and assessment guides. The statistics used in the data analysis were percentage, mean and standard deviation.

The results of this study were as follow:

1. The current condition of health promotion school, overall were in medium level ($\bar{x} = 3.50$ S.D. = 0.67). Considering with an item revealed that there were 3 parts in high level and 7 parts in medium level. The mean range of 3 aspects from high to low were nutrition and safety food part ($\bar{x} = 3.66$ S.D. = 0.73), fitness sports and recreation part ($\bar{x} = 3.51$ S.D. = 0.68), and conducive environment to health in school part ($\bar{x} = 3.50$ S.D. = 0.76).

The desirable condition of health promotion school process, overall were in highest level ($\bar{x} = 4.61$ S.D. = 0.67). Considering with an item revealed that all parts were in highest level. The mean range of 3 aspects from high to low were health services in school part ($\bar{x} = 4.69$ S.D. = 0.63), hygiene in school part ($\bar{x} = 4.65$ S.D. = 0.64), and school's policy and management and conducive environment to health in school part ($\bar{x} = 4.62$ S.D. = 0.66).

2. The guidelines development of health promotion school under the office of Buengkan Educational Service Area should invited the community to participate in the health promotion program and identified to supervise during sanitation program. Coordinated with hospitals to make their own school as health screening center, organized a bulletin board for health education to compete about health project and Integrated health skills in the school curriculum. School policy covered all the issues that the Department of Health and announced the policy in different ways. Community joined funds to support the implementation of health promotion in school. The school publicized process of work periodically. Responsible persons assessed environment every year. Analyzed problems and found solutions by developing evaluation. Formulated zoning ban on alcohol sales around the school. School supported teachers to attend a meeting about a mental health evaluation to counsel the psychiatrist from the Department of Mental Health. School set budget for the procurement and maintenance of sports equipment and exercise facilities. Equipment and facilities for exercise, organized to suit each type of sport. Teachers should gave many ways to physical fitness test is required. Teachers observed and followed evolution of the students who failed criterion for a solution.

Keyword: Health Promotion School.

บทนำ

จากกระแสโลกาภิวัตน์ ที่เกิดจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวก และด้านลบต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และคุณภาพชีวิตของประชาคมโลก สังคมไทยจึงต้องมีการปรับตัวโดยการ “พัฒนาคน” ทั้งด้านคุณภาพและสมรรถนะของบุคคลให้มีพื้นฐานในการคิด เรียนรู้ และทักษะ การจัดการและการดำรงชีวิต ที่สามารถเผชิญกับปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งจำเป็นต้องปรับกระบวนการพัฒนาพร้อมกับการสร้างโอกาสและหลักประกันให้ทุกคนในสังคม โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อให้คนไทยได้รับการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา กระบวนการเรียนรู้ และทักษะความรับผิดชอบต่อตนเอง เพื่อประโยชน์ในการร่วมพัฒนาท้องถิ่น และประเทศชาติต่อไป (กรมอนามัย, 2558 ก, หน้า 16)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม 2545) มาตรา 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข และจากการประชุมงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization Global Consultation on School Health Education) ในปี พ.ศ. 2535 ได้มีการทบทวนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนเพื่อให้เกิดการดูแลสุขภาพเด็กวัยเรียนในโรงเรียน และได้เสนอแนะวิธีการส่งเสริมสุขภาพและสุขศึกษาในโรงเรียนแบบครบถ้วนประกอบด้วย การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การดำเนินงานสุขภาพ การตรวจสุขภาพเพื่อประเมินสถานะสุขภาพของนักเรียน การจัดระบบการส่งต่อการรักษาที่ถูกต้องและการดูแลสุขภาพพยาบาล และการจัดอาหารในโรงเรียน เป็นต้น เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ นำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน หลังจากนั้นประเทศต่าง ๆ ก็ได้ดำเนินการพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพและสุขศึกษาในโรงเรียนมาโดยลำดับ และปี พ.ศ. 2538 องค์การอนามัยโลกได้ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพและสุขศึกษาในโรงเรียนภายใต้แนวคิดที่ว่า “ทุกโรงเรียนสามารถเป็นจุดเริ่มต้นของการส่งเสริมสุขภาพได้ทั้งในส่วนบุคคลครอบครัว และชุมชน” โรงเรียนจึงเป็นสถานที่ที่เหมาะสม และสำคัญมากแห่งหนึ่งต่อการส่งเสริมสุขภาพในด้านการให้ความรู้ ปลุกฝังเจตคติและสร้างเสริมทักษะที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องสำหรับนักเรียน ครู บุคลากรของโรงเรียนและชุมชน (กรมอนามัย, 2545)

ในปี พ.ศ. 2540 องค์การอนามัยโลกได้จัดการประชุมระดับภูมิภาคเอเชียอาคเนย์เกี่ยวกับงานสุขศึกษาในโรงเรียน (Inter Country Consultation on Health Promoting School) ณ กรุงเทพมหานคร โดยมีผู้แทน 7 ประเทศ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าร่วมประชุม สำหรับประเทศไทยมีผู้เข้าร่วมประชุมมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระทรวงสาธารณสุขกระทรวงศึกษาธิการทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งผู้แทนองค์การอนามัยโลกได้เสนอกรอบแนวคิดและวิธีดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (Health Promoting School) ที่มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน เพื่อตอบสนองต่อการป้องกันปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชน จากโรคไม่ติดต่อที่มีแนวโน้มสูงขึ้น และเพื่อต้องการให้แต่ละประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาสุขภาพควบคู่ไปกับการศึกษา ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ (กรมอนามัย, 2545)

การดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขนั้นมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญที่สุดก็คือสุขภาพที่สมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะการมีสุขภาพที่สมบูรณ์ ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่งจะนำบุคคลไปสู่ความสำเร็จของชีวิตการศึกษาเล่าเรียน หรือประกอบกิจการงานใดก็ตาม ถ้าหากปราศจากการมีสุขภาพที่สมบูรณ์แล้วก็ไม่สำเร็จลุล่วงได้การบำรุงรักษาสุขภาพให้แข็งแรงอยู่เสมอจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการดำรงชีวิต หากบุคคลมีสุขภาพดีย่อมเป็นพื้นฐานในการพัฒนาชีวิตในทุก ๆ ด้าน การส่งเสริมให้บุคคลมีสุขภาพดี จำเป็นต้องปลุกฝังให้มีความรู้มีเจตคติที่ดี และปฏิบัติในสิ่งที่ทำให้สุขภาพดี ได้อย่างถูกต้องมา ตั้งแต่เด็ก โดยเฉพาะเด็กในวัยเรียน เพราะเป็นช่วงชีวิตที่ร่างกาย จิตใจ กำลังเจริญเติบโตและพัฒนาพร้อมที่จะเรียนรู้ ถ้าได้รับการปลุกฝังเจตคติ รวมทั้งสร้างเสริมประสบการณ์ ด้านต่าง ๆ ก็จะทำให้เด็กวัยนี้ มีสุขภาพดีซึ่งจะส่งผลให้สามารถพัฒนาสมรรถนะในการเรียนรู้ทุก ๆ ด้านได้เต็มศักยภาพ และเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพต่อไป (ประจักษ์ ลือฉาย, 2547, หน้า 1)

จากสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อวิถีชีวิตของเด็กวัยเรียนและเยาวชน โดยเฉพาะด้านพฤติกรรมเสี่ยงจากการได้รับแบบอย่างที่ไม่เหมาะสม มีค่านิยมและวัฒนธรรมตามกระแสสังคมที่ไม่ถูกต้องนำไปสู่ปัญหาที่เกิดจากตัวเด็ก ครอบครัว และสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การตั้งครกไม่พึงประสงค์ โรคเอดส์ ยาเสพติด ความรุนแรงและอุบัติเหตุ เป็นต้นปัญหาดังกล่าว หากไม่มีการป้องกันล่วงหน้า จะก่อให้เกิดความสูญเสีย นานัปการ จำเป็นต้องให้ความสำคัญและเร่งสร้างคุณภาพทั้งการศึกษาควบคู่ไปกับสุขภาพ เพื่อพัฒนาศักยภาพให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี (กรมอนามัย, 2558 ข, หน้า 8)

กระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชน จึงควรเน้นกระบวนการในการจัดการศึกษาและการสร้างสุขภาพ ไปพร้อมกับภายใต้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากครอบครัวเด็ก โรงเรียน และองค์กรในท้องถิ่น ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคม

ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา การประสานประโยชน์ที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนให้เป็น “โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ” ทุกชุมชน การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับสุขภาพสำหรับนักเรียน ผู้ปกครอง ครู บุคลากรในโรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน หากโรงเรียนนำกลยุทธ์โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมาปรับใช้ในการพัฒนาสุขภาพนักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง จะทำให้ทุกคนในโรงเรียนรวมทั้งสมาชิกในชุมชนได้รับความรู้ ปฏิบัติตนที่ดี และสร้างเสริมทักษะอันก่อให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องและยั่งยืน การเสริมสร้างศักยภาพทางการเรียนรู้และทักษะให้นักเรียนทุกคน เพื่อพัฒนาสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของตนเอง ครอบครัวและชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้น การส่งเสริมสุขภาพโดยโรงเรียนเป็นนวัตกรรมหนึ่ง ที่ตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของนักเรียนและชุมชน (กรมสุขภาพจิต, 2548, หน้า 4)

กระบวนการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจังหวัดบึงกาฬ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบึงกาฬ ได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ขับเคลื่อนผ่านกลยุทธ์ “โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ” จังหวัดบึงกาฬ มีจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 241 โรงเรียน ในปี 2557 ยังไม่มีโรงเรียนที่ดำเนินการผ่านเกณฑ์โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร แต่มีโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทอง จำนวน 156 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 64.73 ระดับเงินจำนวน 56 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 23.24 และระดับทองแดงจำนวน 29 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 12.03 ซึ่งควรพัฒนาโรงเรียนให้ไต่ระดับที่สูงขึ้น เพื่อส่งผลดีให้นักเรียนได้รับการดูแลด้านสุขภาพอนามัยยิ่งขึ้น ในปี 2558 มีการจัดทำแผนงาน/โครงการ โดยพัฒนาศักยภาพผู้รับผิดชอบงาน และทีมประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับอำเภอและระดับจังหวัด และพัฒนาระบบเฝ้าระวังสุขภาพในเด็กนักเรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น มีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับอำเภอทุกอำเภอ นิเทศติดตามประเมินผล ระบบเฝ้าระวังสุขภาพ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบึงกาฬ, 2558, หน้า 32)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพประจำโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบันและแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เพื่อได้แนวทางในการยกระดับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพให้ได้มาตรฐานก้าวไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเพื่อตอบรับการประเมินโรงเรียนในระดับเพชร ซึ่งจะส่งผลดีต่อสุขอนามัยที่ดีของเด็กนักเรียน ที่จะเติบโตไปเป็นกำลังของชาติในการพัฒนาประเทศในอนาคต

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ขอบเขตแนวคิด องค์ประกอบการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ของ ไพบุลย์ ตักกศิลาพันธ์ (2545) ; บวร งามศิริอุดม (2549) ; สุนันท์ เจริญสกุล (2542); ประภาเพ็ญ สุวรรณ และคณะ (2552) ; World Health Organization (1997); วราภรณ์ ศิริลักษณ์ (2554) ; กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2558 ก) ได้องค์ประกอบการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบหลักดังนี้ 1) นโยบายของโรงเรียน 2) การบริหารจัดการในโรงเรียน 3) โครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน 4) การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ 5) บริการอนามัยโรงเรียน 6) สุขศึกษาในโรงเรียน 7) โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย 8) การออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ 9) การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม 10) การส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน โดยมีกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 แสดงกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูอนามัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี จำนวน 424 โรงเรียน แยกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 212 คน และครูอนามัย จำนวน 212 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 424 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวนทั้งหมด 210 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 105 คนและ ครูอนามัยจำนวน 105 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยการเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krcie and Morgan และใช้เทคนิคแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยศึกษา Best Practice โรงเรียนต้นแบบ การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษา ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารและครูอนามัยโรงเรียน จำนวน 6 คน และนำร่างแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ประเมินโดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน นักวิชาการสาธารณสุข 2 คน และศึกษานิเทศติดตามโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 1 มีดังนี้

แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 2 มีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจากโรงเรียนต้นแบบที่มีการปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices)

2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3. แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

1. วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และส่งแบบสอบถามด้วยตัวเองไปยังกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ทั้ง 8 อำเภอ

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างการศึกษาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จากโรงเรียนต้นแบบที่มีการปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices) ด้วยตนเอง และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็น และนำเสนอโดยการพรรณนา (Descriptive)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.50$ S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง 7 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย ($\bar{x} = 3.66$ S.D. = 0.73) ลำดับที่ 2 ด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ ($\bar{x} = 3.51$ S.D. = 0.68) ลำดับที่ 3 ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ ($\bar{x} = 3.50$ S.D. = 0.76) สภาพที่พึงประสงค์ การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$ S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านบริการอนามัยโรงเรียน ($\bar{x} = 4.69$ S.D. = 0.63) ลำดับที่ 2 ด้านสุขภาพในโรงเรียน ($\bar{x} = 4.65$ S.D. = 0.64) และลำดับที่ 3 ด้านนโยบายของโรงเรียนและด้านการบริหารจัดการในโรงเรียนและด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ ($\bar{x} = 4.62$ S.D. = 0.66)

2. การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน มีแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย 9 แนวทาง ดังนี้ 1) โรงเรียนสำรวจปัญหาความต้องการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน โดยระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง 2) จัดเก็บข้อมูลประกอบโครงการ ให้เป็นปัจจุบัน 3) เชิญผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมสุขภาพ 4) มีการระบุผู้รับผิดชอบให้ครอบคลุมแผนงานในโครงการส่งเสริมสุขภาพ 5) จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการปฏิบัติงานผู้นำนักเรียนด้านสุขภาพ 6) มีการกำหนดปฏิทินประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำนักเรียนด้านสุขภาพ โดยอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง 7) ผู้ประเมินบันทึกผลการประเมินทุกครั้ง และสรุปผลการประเมิน เสนอต่อผู้บริหารให้รับทราบ 8) โรงเรียนนิเทศติดตามโครงการส่งเสริมสุขภาพ และบันทึกผลทุกครั้ง 9) โรงเรียนมีการระบุช่วงเวลาติดตามโครงการส่งเสริมสุขภาพ โดยอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง

2.2 ด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน มีแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย 7 แนวทาง ดังนี้ 1) ครูอนามัยใช้เครื่องมือประเมินผลสุขภาพบุคลากรในโรงเรียนหรือเชิญโรงพยาบาลเข้ามาเป็นผู้ตรวจ 2) สรุปผลประเมินสุขภาพบุคลากรในโรงเรียนเสนอผู้บริหาร เพื่อหาทางแก้ไข 3) โรงเรียนจัดทำโครงการให้บุคลากรกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มพบโรคทุกคน ได้รับการปรึกษาแนะนำด้านสุขภาพโดยความร่วมมือกับโรงพยาบาลในเขตบริการ 4) โรงเรียนติดต่อประสานงานกับโรงพยาบาลเพื่อให้โรงเรียนของตนเป็นศูนย์ตรวจสุขภาพ 5) ผู้บริหารประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการประเมินสุขภาพตนเอง 6) จัดกิจกรรมเล่าข่าวสุขภาพตอนเช้าในกิจกรรมหน้าเสาธงโดยให้นักเรียนเป็นผู้นำเสนอ 7) จัดป้ายนิเทศด้านสุขภาพไว้ประชาสัมพันธ์ให้แก่บุคลากรในโรงเรียน

2.3 ด้านสุขภาพในโรงเรียน มีแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย 7 แนวทาง ดังนี้ 1) จัดป้ายนิเทศเพื่อให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่นักเรียน 2) จัดประกวดโครงงานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ 3) จัดนักเรียนแกนนำเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพ ในกิจกรรมหน้าเสาธงและประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย 4) โรงเรียนให้นักเรียนจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพกับชุมชน เช่น นิทรรศการ เติมนรค์ ฯลฯ 5) บูรณาการทักษะด้านสุขภาพไว้ในหลักสูตรของโรงเรียน 6) ประสานความร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เพื่ออบรมและให้ความรู้แก่นักเรียนในโรงเรียน 7) อบรมผู้นำนักเรียนฝ่ายส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

2.4 ด้านนโยบายของโรงเรียน มีแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย 6 แนวทาง ดังนี้ 1) โรงเรียนบรรจุแผนงานโครงการส่งเสริมสุขภาพไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน 2) โรงเรียนกำหนดนโยบายให้ครอบคลุมประเด็นทุกประเด็นที่กรมอนามัยกำหนด 3) ทำคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน 4) ผู้บริหารตรวจสอบกระบวนการออกคำสั่งให้เป็นปัจจุบัน และครอบคลุมแผนงาน 5) โรงเรียนบันทึกนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษร 6) โรงเรียนทำการประกาศนโยบายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น พิมพ์ในวารสารของโรงเรียน คู่มือ โรงเรียน ประชุมนักเรียน ประชุมผู้ปกครอง

2.5 ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน มีแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย 7 แนวทาง ดังนี้ 1) โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมวางแผน กำหนดความต้องการ วัตถุประสงค์กลุ่มเป้าหมาย 2) ชุมชนร่วมกันระดมทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 3) สร้างเครื่องมือในการประเมินความพึงพอใจของประชาชน 4) โรงเรียนประชาสัมพันธ์การดำเนินงานเป็นระยะ 5) ควบนำผลการประเมินความพึงพอใจมาปรับปรุงการดำเนินงาน 6) ระบุการมีส่วนร่วมของชุมชนในแผนงานโครงการโดยกำหนดให้เป็นกิจกรรมการร่วมรับผิดชอบ 7) เชิญชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมโครงการส่งเสริมสุขภาพด้วยทุกครั้ง

2.6 ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ มีแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย 11 แนวทาง ดังนี้ 1) ผู้รับผิดชอบใช้ “แบบประเมินสุขภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน” 2) สรุปผลการประเมินเสนอต่อคณะกรรมการ 3) วิเคราะห์สภาพปัญหาและหาแนวทางแก้ไขพัฒนาตามผลการประเมิน 4) ร่วมกับฝ่ายปกครองในตำบลออกกฎหมายและตีพิมพ์แอลกอฮอล์และบุหรี่ในโรงเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร 5) โรงเรียนกำหนดเขตห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบบริเวณโรงเรียน 6) จัดทำป้ายห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และห้ามสูบบุหรี่เห็นได้ชัดเจนในโรงเรียน 7) ทำการประกาศประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปได้รับทราบข้อบังคับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ 8) สร้างเครื่องมือในการประเมินความพึงพอใจต่อบรรยากาศภายในโรงเรียนของนักเรียน 9) ควบนำผลการประเมินความพึงพอใจมาปรับปรุงการดำเนินงาน 10) พัฒนาโครงการส่งเสริมสุขภาพในส่วนบรรยากาศภายในโรงเรียนตามผลการประเมิน 11) จัดบรรยากาศภายในห้องเรียนให้สะอาด สว่างปลอดโปร่ง

2.7 ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม มีแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย 8 แนวทาง ดังนี้ 1) ครูประจำชั้นใช้เครื่องมือ แบบคัดกรองนักเรียน (SDQ) 2) ครูประจำชั้นวิเคราะห์ผลจากการประเมินและจัดกลุ่มนักเรียน โดยแยกนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหา 3) ครูอนามัยสุรนักเรียนที่มีปัญหาเกินขีดความสามารถของโรงเรียน เสนอผู้บริหารและส่งต่อให้องค์กรที่ดูแลในแต่ละปัญหา 4) กำหนดแผนกิจกรรมประจำปีให้สอดคล้องในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา 5) โรงเรียนส่งครูเข้าอบรมการประเมินผลสุขภาพจิตและแนวทางแก้ไขกับกรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข 6) แต่งตั้งครูที่ผ่านการอบรมให้เป็นผู้ดูแลด้านการส่งเสริมสุขภาพจิตในโรงเรียน 7) จัดให้มีจิตแพทย์จากกรมส่งเสริมสุขภาพจิต เข้ามาให้คำปรึกษาอย่างน้อย ภาคเรียนละ 1 ครั้ง 8) โรงเรียนคัดกรองนักเรียนเพื่อระบุปัญหาเฉพาะราย

2.8 ด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ มีแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย 8 แนวทาง ดังนี้ 1) โรงเรียนตั้งงบประมาณเพื่อจัดหาและบำรุงอุปกรณ์กีฬาและสถานที่ออกกำลังกาย 2) อุปกรณ์และสถานที่สำหรับออกกำลังกายจัดให้เหมาะสมกับแต่ละประเภทชนิดกีฬา 3) จัดให้มีบุคลากรหรือนักเรียนดูแลอุปกรณ์กีฬา 4) จัดทำโครงการทดสอบสมรรถภาพทางกายของนักเรียน โดยมีแผนงานและแนวปฏิบัติ 5) กำหนดกฎทบทสอบสมรรถภาพทางกายไว้ล่วงหน้าและเตรียมอุปกรณ์ในการทดสอบไว้ให้พร้อม 6) ครูควรแนะนำวิธีการทดสอบสมรรถภาพทางกายที่ถูกต้อง 7) ควรจัดทดสอบซ้ำสำหรับนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การทดสอบ 8) ครูสังเกตและติดตามพัฒนาการนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์พร้อมหาวิธีแก้ปัญหา

2.9 ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย มีแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย 7 แนวทาง ดังนี้ 1) โรงเรียนจัดทำหนังสือขออาหารเม็ดเสริมธาตุเหล็กกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2) จัดให้ครูประจำชั้นดูแลให้นักเรียนได้รับยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก 3) ประเมินสุขภาพอาหารในโรงเรียนตามแบบประเมินของกรมอนามัยทุกต้นปีการศึกษา 4) แก้ไขปรับปรุงพัฒนางานตามผลการประเมิน 5) เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพอาหารให้ความรู้กับผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน 6) จัดให้มีผู้รับผิดชอบการเก็บรักษานมโดยออกเป็นคำสั่ง 7) จัดหาห้องสำหรับเก็บนมที่เป็นระบบปิดหรือจัดหาตู้แช่เย็น

2.10 ด้านบริการอนามัยโรงเรียน มีแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย 9 แนวทาง ดังนี้ 1) ครูประจำชั้นดูแลกำกับให้นักเรียนทุกคนตรวจสุขภาพตนเองและบันทึกผล 2) ครูอนามัยสุรการประเมินสุขภาพของนักเรียนทั้งโรงเรียน เดือนละ 1 ครั้ง 3) ติดตามนักเรียนที่มีผลการประเมินสุขภาพที่บ่งชี้ว่ามีปัญหาสุขภาพให้ได้รับการบริการสุขภาพเบื้องต้น 4) กำหนดให้ครู

ประจำชั้นหรือบุคลากรสาธารณสุขตรวจสอบสภาพช่องปากนักเรียน ชั้น ป.1 -ป.6 5) กำหนดปฏิทินการทดสอบไว้ล่วงหน้า 6) จัดบันทึกแบบบันทึกทุกครั้งที่มีการทดสอบ 7) กำหนดให้ครูประจำชั้นหรือบุคลากรสาธารณสุขการทดสอบการได้ยินปีละ 1 ครั้ง โดย 8) กำหนดปฏิทินการทดสอบการได้ยิน ปีละ 1 ครั้ง ไว้ล่วงหน้า 9) จัดบันทึกแบบบันทึกสุขภาพการได้ยินทุกครั้งที่มีการทดสอบ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังไม่เข้าใจในองค์ประกอบและตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบจำนวนมาก ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนและชุมชน และการที่ภาระงานในหน้าที่ของครูมีจำนวนมาก ทำให้ความสนใจในการปฏิบัติงานด้านส่งเสริมสุขภาพลดน้อยลง ประกอบกับการมอบหมายงานในหน้าที่ไม่ชัดเจน ขาดการติดตามประเมินผลอย่างจริงจัง สอดคล้องกับการวิจัยของ วิลาศลักษณ์ ภิริยะแสง (2558, หน้า 90) ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ ผลการวิจัยสภาพการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านนโยบายของโรงเรียนอยู่ในอันดับสูงสุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดด้านสุขภาพในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านบริการอนามัยโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

สภาพที่พึงประสงค์สภาพปัจจุบันการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ให้ประสบความสำเร็จเพื่อสนองต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยความสมบูรณ์ทางร่างกายและจิตใจของผู้เรียน สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม 2545) มาตรา 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

2. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ สรุปได้ ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

โรงเรียนสำรวจปัญหาความต้องการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน โดยระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง จัดเก็บข้อมูลประกอบโครงการ ให้เป็นปัจจุบัน เชิญผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมสุขภาพ มีการระบุผู้รับผิดชอบให้ครอบคลุมแผนงานในโครงการส่งเสริมสุขภาพจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการปฏิบัติงานผู้ว่าราชการในตำบลสุขภาพมีการกำหนดปฏิทินประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ว่าราชการในตำบลสุขภาพ โดยอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง ผู้ประเมินบันทึกผลการประเมินทุกครั้ง และสรุปผลการประเมิน เสนอต่อผู้บริหารหรือคณะกรรมการให้รับทราบ โรงเรียนนิตเขตติดตามโครงการส่งเสริมสุขภาพ และบันทึกผลทุกครั้ง เพื่อเป็นข้อมูลปรับปรุงพัฒนางานต่อไป โรงเรียนมีการระบุช่วงเวลาติดตามโครงการส่งเสริมสุขภาพ อย่างชัดเจน โดยอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง สอดคล้องกับการวิจัยบางประเด็นของ วิลาศลักษณ์ ภิริยะแสง (2558, หน้า 97) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน มีแนวทางได้แก่ แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนให้ครบตามองค์ประกอบ ทั้งนี้เพราะคณะกรรมการจะช่วยกำกับติดตามและช่วยให้การดำเนินงานไปได้

2.2 ด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ครูอนามัยใช้เครื่องมือประเมินผลสุขภาพบุคลากรในโรงเรียนหรือเชิญโรงพยาบาลเข้ามาเป็นผู้ตรวจ และสรุปผลประเมินสุขภาพบุคลากรในโรงเรียนเสนอผู้บริหาร เพื่อหาทางแก้ไข โรงเรียนจัดทำโครงการให้บุคลากรกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มพบโรคทุกคน ได้รับบริการปรึกษาแนะนำด้านสุขภาพโดยความร่วมมือกับโรงพยาบาลในเขตบริการ โรงเรียนติดต่อประสานงานกับโรงพยาบาลเพื่อให้โรงเรียนของตนเป็นศูนย์ตรวจสุขภาพ ผู้บริหารประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการประเมินสุขภาพตนเอง จัดกิจกรรมเล่าข่าวสุขภาพตอนเช้าในกิจกรรมหน้าเสาธงโดยให้นักเรียนเป็นผู้นำเสนอ จัดป้ายนิเทศ

ด้านสุขภาพไว้ประชาสัมพันธ์ให้แก่บุคลากรในโรงเรียนสอดคล้องกับการวิจัยบางประเด็นของ พยุงศักดิ์ รูปชัยภูมิ (2552, 148) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐและเอกชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ บุคลากรในโรงเรียนไม่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี มีแนวทางแก้ปัญหาตามลำดับ คือ ประสานงานกับทางโรงพยาบาลโดยตรงในการตรวจสุขภาพประจำปี เชิญชวนให้เข้ารับการบริการตรวจสุขภาพทุกปี และผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างการนำตรวจและส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการตรวจสุขภาพทุกคน

2.3 ด้านสุขภาพในโรงเรียน มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

จัดปายนิเทศเพื่อให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่นักเรียน จัดประกวดโครงงานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ จัดนักเรียนแกนนำเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพ ในกิจกรรมหน้าเสาธงและประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย โรงเรียนให้นักเรียนจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพกับชุมชน เช่น นิทรรศการ เติมนรณงค์ เสียงตามสาย ฯลฯ บูรณาการทักษะด้านสุขภาพไว้ในหลักสูตรของโรงเรียน ประสานความร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเพื่ออบรมและให้ความรู้แก่นักเรียนในโรงเรียน อบรมผู้นำนักเรียนฝ่ายส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการวิจัยบางประเด็นของ วิลาศลักษณ์ ภิริยะแสง (2558, หน้า 98) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ด้านสุขภาพในโรงเรียน โรงเรียนประสานความร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเพื่อมาอบรม และให้ความรู้แก่นักเรียนในโรงเรียน ทั้งนี้เพราะการประสานความร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพมาอบรมจะช่วยให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการรักษาสุขภาพและดูแลสุขภาพของตนเอง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ World Health Organization (1996) พบว่าประโยชน์ของการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนนั้น มิใช่จะเป็นเพียงเพื่อพัฒนาความสามารถการเรียนรู้ การส่งเสริมสุขภาพโดยโรงเรียนเป็นนวัตกรรมประการหนึ่งที่จะตอบสนองความต้องการทาง ด้านสุขภาพของนักเรียน บุคลากรในโรงเรียน และชุมชน

2.4 ด้านนโยบายของโรงเรียน มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

โรงเรียนบรรจุแผนงานโครงการส่งเสริมสุขภาพไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน โรงเรียนกำหนดนโยบายให้ครอบคลุมประเด็นทุกประเด็นที่กรมอนามัยกำหนด ทำคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน ผู้บริหารตรวจสอบกระบวนการออกคำสั่งให้เป็นปัจจุบันและครอบคลุมแผนงาน และบันทึกนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษร จึงทำการประกาศนโยบายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น พิมพ์ในวารสารของโรงเรียน คู่มือ โรงเรียน ประชุมนักเรียน ประชุมผู้ปกครองสอดคล้องกับการวิจัยบางประเด็นของ มีนา โอราววัฒน์ (2554, หน้า 76) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพด้านนโยบายนั้น ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนที่ชัดเจนและแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างคล่องตัวเกิดประสิทธิผล ประกาศนโยบายส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้ครูนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนทราบนโยบายดังกล่าว ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจและร่วมมือในการดำเนินงาน จากนั้นร่วมกันกำหนดแผนงานให้สอดคล้องกับนโยบาย และดำเนินการตามแผนงานที่ตั้งไว้ ระบุผู้รับผิดชอบและมีการกำหนดแผนนิเทศติดตามอย่างชัดเจน

2.5 ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมวางแผน กำหนดความต้องการ วัตถุประสงค์กลุ่มเป้าหมาย ชุมชนร่วมกันระดมทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สร้างเครื่องมือในการประเมินความพึงพอใจของประชาชน โรงเรียนประชาสัมพันธ์การดำเนินงานเป็นระยะ ควรนำผลการประเมินความพึงพอใจมาปรับปรุงการดำเนินงาน ระบุการมีส่วนร่วมของชุมชนในแผนงานโครงการ โดยกำหนดให้เป็นกิจกรรมร่วมรับผิดชอบ เชิญชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมโครงการส่งเสริมสุขภาพด้วยทุกครั้ง สอดคล้องกับการวิจัยบางประเด็นของ จิรยุทธ์ กุลมุล (2554, หน้า 130) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพดีเด่นอนามยสังฆะวัดล้อม : กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า เงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพดีเด่นนั้น โรงเรียนให้ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนได้รับรู้และ ร่วมกันแก้ไขปัญหา ส่วนการแก้ไขปัญหาทางปริมาณทางโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนได้อาศัยความร่วมมือจากชุมชนหรือผู้ปกครองในการบริจาคงบประมาณในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโดยให้ชุมชน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมและระดมความคิดเกี่ยวกับการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโดยยึดหลักความร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

2.6 ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ผู้รับผิดชอบใช้ “แบบประเมินสุขภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน” แล้วสรุปผลการประเมินเสนอต่อคณะกรรมการวิเคราะห์สภาพปัญหาและหาแนวทางแก้ไข พัฒนาตามผลการประเมิน และร่วมกับฝ่ายปกครองในตำบลออกกฎหมายและตีพิมพ์แอลกอฮอล์และบุหรี่ในโรงเรียนเป็นลายลักษณ์อักษรโรงเรียนกำหนดเขตห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบบริเวณโรงเรียนในระยะห่าง 2 เมตร จัดทำป้ายห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และห้ามสูบบุหรี่เห็นได้ชัดเจนในโรงเรียน ทำการประกาศประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปได้รับทราบข้อบังคับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอสร้างเครื่องมือในการประเมินความพึงพอใจต่อบรรยากาศภายในโรงเรียนของนักเรียน ควรนำผลการประเมินความพึงพอใจมาปรับปรุงการดำเนินงาน พัฒนาโครงการส่งเสริมสุขภาพในส่วนบรรยากาศภายในโรงเรียนตามผลการประเมิน และจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนให้สะอาด สว่าง ปลอดภัยปลอดโปร่งสอดคล้องกับการวิจัยบางประเด็นของ วิลาศลักษณ์ กริยะแสง (2558, หน้า 98) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ ควรจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนให้สะอาด ปลอดภัย ทั้งนี้เพราะบรรยากาศที่โปร่งใส สะอาด สดชื่น จะช่วยให้ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนดีขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพพลานามัยของนักเรียน

2.7 ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ครูประจำชั้นใช้เครื่องมือ แบบคัดกรองนักเรียน (SDQ) ครูประจำชั้นวิเคราะห์ผลจากการประเมินและจัดกลุ่มนักเรียน โดยแยกนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหา ครูอนามัยสุรพันธุ์นักเรียนที่มีปัญหาเกินขีดความสามารถของโรงเรียนเสนอผู้บริหารและส่งต่อไปองค์กรที่ดูแลในแต่ละปัญหา กำหนดแผนกิจกรรมประจำปีให้สอดคล้องในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาโรงเรียนส่งครูเข้าอบรมการประเมินผลสุขภาพจิต และแนวทางแก้ไข กับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข แต่งตั้งครูที่ผ่านการอบรมให้เป็นผู้ดูแลด้านการส่งเสริมสุขภาพจิตในโรงเรียน จัดให้มีจิตแพทย์จากกรมส่งเสริมสุขภาพจิตเข้ามาให้คำปรึกษาอย่างน้อย ภาคเรียนละ 1 ครั้ง สอดคล้องกับการวิจัยบางประเด็นของ วิลาศลักษณ์ กริยะแสง (2558, หน้า 99) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคมมีแนวทางได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียนและชุมชนร่วมมือดูแลนักเรียนที่มีปัญหาอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้เพราะนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่แออัด ชุมชนเสื่อมโทรม ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีเวลาดูแลนักเรียน

2.8 ด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

โรงเรียนตั้งงบประมาณเพื่อจัดหาและบำรุงอุปกรณ์กีฬาและสถานที่ออกกำลังกาย จัดให้มีบุคลากรหรือนักเรียนดูแลอุปกรณ์กีฬา โดยที่อุปกรณ์และสถานที่สำหรับออกกำลังกายจัดให้เหมาะสมกับแต่ละประเภทชนิดกีฬา และจัดทำโครงการทดสอบสมรรถภาพทางกายของนักเรียน โดยมีแผนงานและแนวปฏิบัติ กำหนดปฏิทินทดสอบสมรรถภาพทางกายไว้ล่วงหน้า และเตรียมอุปกรณ์ในการทดสอบไว้ให้พร้อม ควรให้ครูแนะนำวิธีการทดสอบสมรรถภาพทางกายที่ถูกต้องควรจัดทดสอบซ้ำสำหรับนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การทดสอบ ครูสังเกตและติดตามพัฒนาการ นักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ พร้อมหาวิธีแก้ปัญหา สอดคล้องกับการวิจัยบางประเด็นของ วิลาศลักษณ์ กริยะแสง (2558, หน้า 99) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ ควรจัดให้มีสถานที่และอุปกรณ์สำหรับออกกำลังกายที่เหมาะสมกับแต่ละประเภทของกีฬา ทั้งนี้เพราะมีสถานที่และอุปกรณ์การออกกำลังกายที่เหมาะสมจะช่วยให้ นักเรียนมีสุขภาพดี ทำให้ร่างกายแข็งแรงการเคลื่อนไหวได้คล่องแคล่ว

2.9 ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

โรงเรียนจัดทำหนังสือขออย่าเม็ดเสริมธาตุเหล็กกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จัดให้ครูประจำชั้นดูแลให้นักเรียนได้รับยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก ประเมินสุขภาพอาหารในโรงเรียนตามแบบประเมินของกรมอนามัยทุกต้นปีการศึกษา แก้ไขปรับปรุงพัฒนางานตามผลการประเมินเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพอาหารให้ความรู้กับผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน และจัดให้มีผู้รับผิดชอบการเก็บรักษานมโดยออกเป็นคำสั่ง จัดหาห้องสำหรับเก็บนมที่เป็นระบบปิดหรือจัดหาตู้แช่เย็น สอดคล้องกับการวิจัยบางประเด็นของ วิลาศลักษณ์ กริยะแสง (2558, หน้า 99) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพอาหารและน้ำ ให้ความรู้กับผู้บริหาร ครู บุคลากร ทั้งนี้เพราะผู้บริหาร ครู และบุคลากรยังไม่มีความรู้ความสามารถ ที่เพียงพอการเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพอาหารและน้ำให้ความรู้ จะทำให้การจัดโรงอาหารจัดได้มาตรฐานตามหลักสุขภาพในโรงเรียนได้มาตรฐานขึ้น

2.10 ด้านบริการอนามัยโรงเรียน มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ครูประจำชั้นดูแลกำกับให้นักเรียนทุกคนตรวจสุขภาพตนเองและบันทึกผล ครูอนามัยสรุปการประเมินสุขภาพของนักเรียนทั้งโรงเรียน เดือนละ 1 ครั้ง และติดตามนักเรียนที่มีผลการประเมินสุขภาพที่บ่งชี้ว่ามีปัญหาสุขภาพให้ได้รับการบริการสุขภาพเบื้องต้น กำหนดให้ครูประจำชั้นหรือบุคลากรสาธารณสุขตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียน ชั้น ป.1 - ป.6 กำหนดปฏิทินการทดสอบไว้ล่วงหน้า จดบันทึกลงแบบบันทึกทุกครั้งที่มีการทดสอบ กำหนดให้ครูประจำชั้นหรือบุคลากรสาธารณสุขการทดสอบการได้ยิน ปีละ 1 ครั้งโดยกำหนดปฏิทินการทดสอบการได้ยิน ปีละ 1 ครั้ง ไว้ล่วงหน้า จดบันทึกลงแบบบันทึกสุขภาพการได้ยิน ทุกครั้งที่มีการทดสอบ สอดคล้องกับการวิจัยบางประเด็นของวิสิฐ พรหมเผ่า (2556, หน้า 89) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทองโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริการอนามัยโรงเรียน พบว่า โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ มีการบริการอนามัยโรงเรียน โดยงานอนามัยโรงเรียน มีหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน การให้บริการพยาบาลเบื้องต้น การเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาสุขภาพ การติดตามผลการให้บริการ และการส่งต่อสถานพยาบาล เพื่อให้เป็นไปตามรูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผลจากศึกษาสภาพปัจจุบันในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมและรายด้านพบว่า ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียนด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรอยู่ในระดับต่ำที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ครูอนามัยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาตระหนักและเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการในโรงเรียนและการส่งเสริมสุขภาพบุคลากร โดยต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกในการกำหนดและวางแผนแนวนโยบาย และปฏิบัติอย่างจริงจัง

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านที่มีความต้องการสูงสุดคือ ด้านบริการอนามัยโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอนามัยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีการวางแผนการดำเนินงาน กำหนดนโยบายด้านบริการอนามัยโรงเรียน เพื่อพัฒนาและเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านบริการอนามัยโรงเรียน ต่อไป

1.3 ระดับสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอนามัย และครูผู้สอน สามารถนำแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษา ทั้ง 10 ด้าน ไปใช้ในการบริหารงานการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมีประสิทธิภาพและยกระดับการดำเนินงานสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรต่อไป

1.4 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดประชุม อบรม สัมมนา ให้กับครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และประสานงานกับองค์กรสาธารณสุขให้ความรู้ด้านแนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัย การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

2.3 ควรศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต, กระทรวงสาธารณสุข. (2548). *คู่มือส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ร.ส.พ..
- กรมอนามัย, กระทรวงสาธารณสุข. (2558). *การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2558). *คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- กรมอนามัย, กระทรวงสาธารณสุข. (2545). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จิรยุทธ์ กุลมูล. (2554). *การศึกษาเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพดีเด่นอนามัยสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- बार गामसिरीउत्तम. (2549). *โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพัฒนารูปแบบได้อย่างไร*. ราชบุรี: ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ เขต 1.
- ประจักษ์ ลือฉาย. (2547). *ประสิทธิผลของสถานศึกษา : สภาพและความคาดหวัง*. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 1(4), 40 -48.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ และคณะ. (2552). *ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พยุงค์ รุขชัยภูมิ. (2552). *การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐและเอกชนในจังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ไพบุลย์ ตักกศิลาพันธ์. (2545). *ทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอนามัยต่อการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. บุรีรัมย์: สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.
- มีนา โอราวัฒน์. (2554). *การบริหารโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรารณ ศิริลักษณ์. (2554). *โครงการพัฒนาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยนักเรียน*. ในแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2554 โรงเรียนวัดหนึ่ง สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- วิลาศลักษณ์ ภิริยะแสง. (2558). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วิสิฐ พรหมเผ่า. (2556). *กระบวนการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทองโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุคนธ์ เจียสกุล และ นพรัตน์ แก่นาคำ. (2542). *โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ก้าวใหม่ของงานอนามัยโรงเรียน*. *การส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม*, 22(1), 11 -20.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบึงกาฬ. (2558). *แผนปฏิบัติการประจำปี*. บึงกาฬ: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบึงกาฬ.
- World Health Organization. (1997). *Ottawa charter for health promotion*. Report of International Conference on Health Promotion. Ottawa : World Health Organization.